

TEDENSKA SLIKE

PRILOGA

DOMOVINI

Leto I

V Ljubljani, dne 2. julija 1926

Stev. 31

Vidov dan 1914

Kakor znano, je že nekaj let pred svetovno vojno nemška industrija zelo napredovala in radi tega potrebovala velik svetovni trg. Nemci se niso več zadovoljili s tem, kar jim je šlo po človeških pravicah, namreč so se smatrali za nekaj višjega nad drugimi narodi in domišljevali so si, da morajo prodati svoje izdelke in tako dvigniti svoje blagostanje, če drugače ne, pa s silo pridobiti svetovni trg.

Obdani od močnih sosednih držav in sicer od Angleške na morju, Francije in Rusije na

suhem, so sklenili prodirati preko Srbije, Bolgarske in Turčije na daljni vzhod in si tam ustvariti kolonije, kjer bi dobivali surovine in prodajali izdelke. Turčijo in Bolgarsko so imeli itak na svoji strani in tudi za Rumunsko so mislili, da se jim priključi. Treba je bilo pridobiti tudi Avstrijo, da dovoli prehod in da morda celo pomaga.

Nemški cesar, ki sicer ni bil posebni prijatelj bivšega avstrijskega prestolonaslednika Frana Ferdinanda se je obrnil na naslednjega

in kmalu sta se sporazumela in napravila velike načrte. Fran Ferdinand, ki je bil velik nasprotnik slovanske samostojnosti je bil tudi največji sovražnik samostojne slovanske države Srbije, ki se nikakor ni hotela ukloniti avstrijski oholosti; zato mu je bila ponudba nemškega cesarja zelo po volji. Dogovorila sta se, da v doglednem času napadeta Srbijo in Rusijo in če se bosta upirali Anglija in Francija, se tudi njih prisili, da kloneta pred nemškimi narodom. Po zmagi, o kateri niso

Kraj Vidovdanskega atentata v Sarajevu. Princip je stal na vogalu hiše in streljal na avto, ki se je nahajal pri začetku desne ograje mosta. Sredi mosta še stoji, pozneje porušeni spominski steber.

Gavrilo Princip.

Nemci dvomili najmanj, naj bi dobila Nemčija dohod v Bagdad in od tam v Indijo, Avstrija pa bi zagospodarila na Balkanu. Ustanovili bi iz sedanjih jugoslovenskih pokrajin nekake kolonije, ki bi jih pošteno izsesavali in ki naj bi čuvale nemško avstrijsko gospodo pred sovražniki.

Prvi korak, ki je sledil temu sklepu, je bila aneksija Bosne in Hercegovine, do katerih ni imela Avstrija pravzaprav nobenih pravic. Že to je vzbudilo pri vsih narodno čutečih Jugoslovenih nezadovoljstvo. Kmalu na to so bili v Bosni in Hercegovini veliki vojaški manevri in Fran Ferdinand je, če je le mogel pokazal sovraštvo in zaničevanje do Slovanov in sicer tako očito, da je to kmalu zaznala vsa Evropa. Pa tudi tajni načrti so bili izdani in povsod je nastopilo nekako čudno nemirno razpoloženje. Najbolj užaljeni pa so bili govorci Srbi, ki so se zavedali precejšnje nevarnosti za svojo tako težko priborjeno svobodo pod turškega jarma. Srbija sama, izmučena po turški in bolgarski vojni, kateri sta nastali tudi po zaslugi Avstrije in Nemčije, bi se

kljub svojemu junaštvu težko upirali veliki številni nadmoči avstrijske in nemške vojske.

Taka poniževanja in pa nevarnost za zlato svobodo je razburila kri vse slovanske, posebno pa srbske mladine in začele so se snovati razne javne in tajne organizacije, ki naj bi vsaj začasno preprečile vojno, kajti že zavlačevanje bi bilo zelo važno in omogočilo sklenitev dobrih zvez in pa oboroževanje, kot protitež nemške sile. Pa tudi posamezniki so se našli, ki so sklenili žrtvovati svojo mladost, svoje življenje za svobodo naroda. Sklenili so odstraniti oba, ali pa vsaj enega izmed zasnovalcev evropske vojne.

Če pomislimo, to ni malenkost; treba je dosti samozatajevanja predno se kdo odloči iz res nesebičnega stališča, da stori atentat na zatiralce naroda. Gotovo je izgubljen atentator tudi sam in ne morda naravne smrti, nego pričakovati mora, da bo linčan in umrl v bogve kakih mukah. Nazadnje pa se bodo našli še celo ljudje, ki ga bodo smatrali jednakega navadnim zločincem, ki moré iz lastne grde dobičkaželjnosti.

Mladina se je pripravljala in prišel je usodepolni dan, »Vidov dan« 1914, ki bo ostal neizbrisno zapisan v svetovni zgodovini, posebno pa v zgodovini Jugoslovenov.

Oholi Fran Ferdinand je dobro vedel, da je to največji praznik srbskega naroda, namreč spomin na nesrečno Kosovo in da se ravno na »Vidov dan« spominjajo in vspodbujajo Srbi na skupno delo za narodno svobodo. Ta dan je sklenil pokazati zaničevanje do Slovanov in se je izzivalno vozil med vznurjenim srbskim narodom v Sarajevu, v mestu, ki je neopravičenim potom prišlo pod avstrijsko gospodstvo. Mladi dijak Gavrilo Princip in njegovi prijatelji, ki niso mogli več prenašati zaničevanja svojega ljubljene naroda, so odločili svojo usodo, usodo Frana Ferdinanda in usodo svetovnega gospodarstva.

Kljub temu, da je policija opozorila Frana Ferdinanda na pretečo mu nevarnost ni odnehal, hotel je pokazati, da se za nikogar ne briga. Ko se je vozil izzivalno po sarajevskih ulicah, je bil že dopoldne poskušen atentat, ki pa ni uspel. Pri popoldanski vožnji, pa so

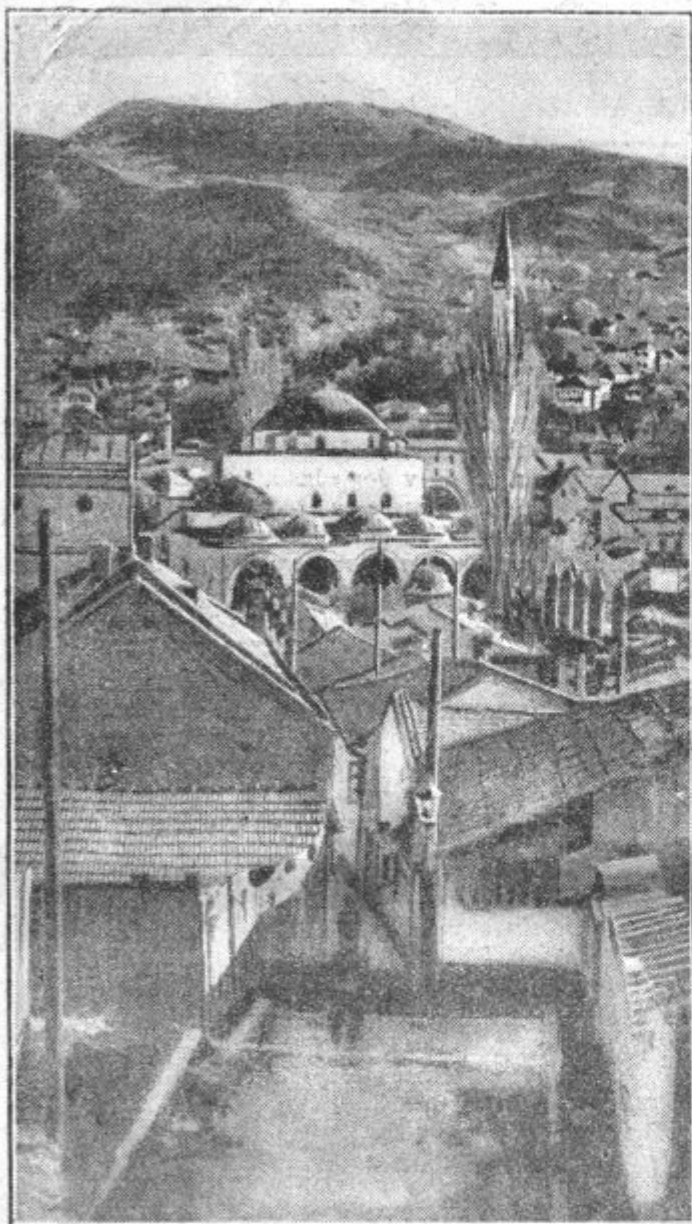
zadele usodepolne krogle Frana Ferdinanda in njegovo ženo Zofijo, katero pa atentator, 19 letni dijak Gavrilo Princip ni imel namen usmrtiti, marveč je postala slučajno žrtev nesrečne usode svojega oholega soproga; prva krogla, namenjena možu, je zadela ženo.

Dočim je bil namen atentata prav za prav preprečiti ali vsaj zavleči svetovno vojno, so politični hujskači to izkoristili in stavili Srbiji take pogoje, da je moralo že čez me-

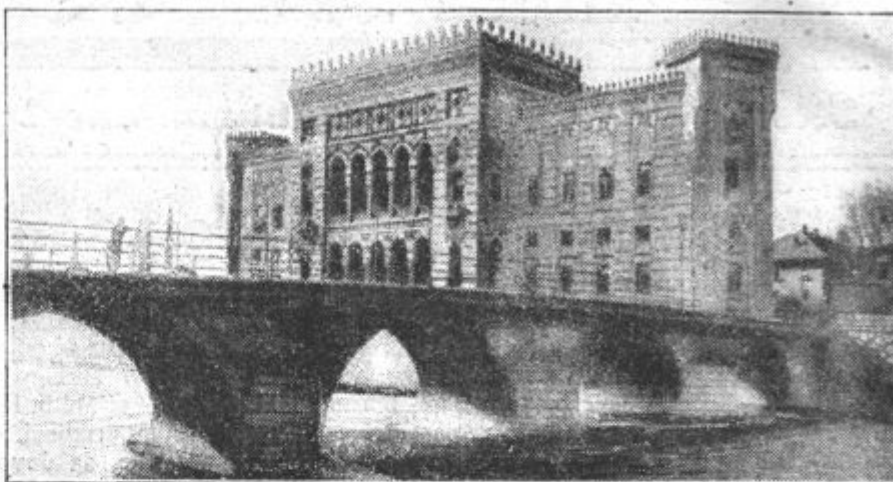
sec dni priti do vojne med Srbijo in Avstrijo. To je bil povod strašni svetovni vojni, ko je koncem koncev zmagala pravica in so podlegli povzročitelji, ki so hoteli zaslužiti ves svet.

Tako vidimo, da je bil »Vidov dan«, katerega Srbi že skozi več sto let praznujejo, in sicer kot spomin na nesrečno Kosovo, ko je leta 1389. zmagal nad njimi Turčin, začetek in povod za našo osvoboditev izpod nemške-

ga jarina. Baš radi tega ga tudi mi praznujemo in se spominjamo vseh naših v svetovni vojni padlih junakov. »Vidov dan« pa naj bo svarilo nam vsem, da je le v slogi moč, kajti vzrok kosovske nesreče, ki je spremljala srbski narod skozi stoletja, je bila ravno nesloga in medsebojno nezaupanje. Vidov dan, pa naj bo v svarilo tudi ostalim narodom, da se zaslužjenje drugih narodnosti prej ali slej strašno maščuje.

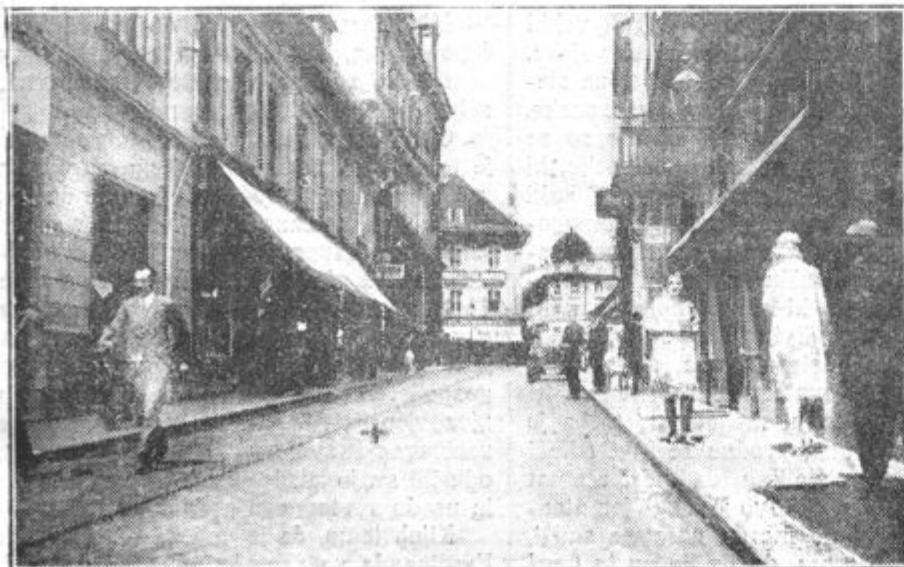
Pogled z višine na Sarajevo z Begovo džamijo.

Mestna hiša v Sarajevu.

Judovsko pokopališče v Sarajevu.

Del Prešernove ulice v Ljubljani, kjer je došlo na Vidovdan do krvavega spopada med Orjunaši in policijo. V ozadju na levi poslopje Jadransko-podunavske banke, kjer se v drugem nadstropju nahaja italijanski konzulat.

Turško pokopališče pred cesarsko džamijo (mohamedansko cerkvijo) v Sarajevu.

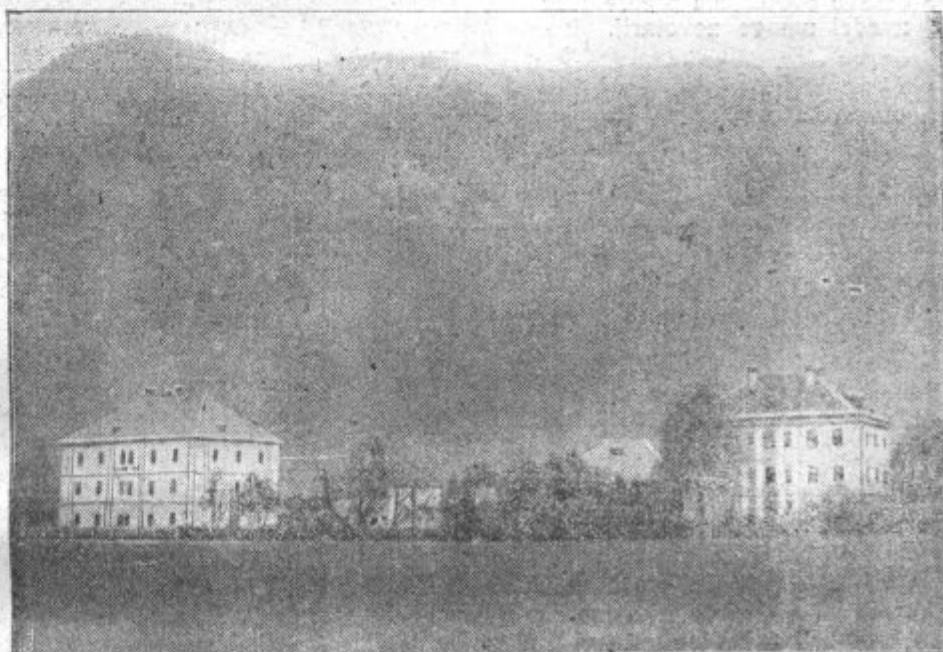

Otvoritev VI. velesejma v Ljubljani. Prireditelj je velikega gospodarskega pomena, ker privabi kupce in prodajalce iz cele države in tudi iz inozemstva

Dr. Fran Jurtela, odvetnik v Ptuju, je na Vidovdan v 73. letu umrl. Bil je slovenski prvoboritelj na Spodnjem Štajerskem, dolgo let deželni poslanec in namestnik deželnega glavarja. — Ustanovil je v Ptuju Hranilno in posoilno društvo, ki je rešilo nebroj kmetov in trgovcev nemških krempļjev. Kot stalni načelnik tega koristnega društva se je posebno zavzemal za podpiranje revnih dijakov. Marsikak sin revnih slovenskih staršev se mu ima zahvaliti, da je doštudiral. Pokojnik je bil seveda tudi duša v mnogih drugih narodnih organizacijah Ptuja in slovenske Štajerske, in ni se čuditi, da so k njegovemu pogrebu prihiteli njegovi častilci iz cele Slovenije, posebno pa mnogo kmetiškega ljudstva iz Ptujске okolice. —

Kipar Ivan Napotnik, spodnještajerski rojak.

»Dijaški dom« v Kočevju. Naša slika nam kaže dve veliki, moderni zgradbi tega prepotrebnega zavoda, kjer pod nadzorstvom profesorjev stanuje, ima prehrano in se uči 120 dijakov, ki obiskujejo kočevsko realno gimnazijo. Sinovi premožnih staršev plačujejo po 625 do 675 Din mesečno, drugi imajo pa znižano ceno. Na sliki vidimo tudi gospodarska poslopja zavoda, ki ima lastno kmetijo, da je kuhinja vedno preskrbljena z zdravim mlekom in najboljšo mastjo. »Dijaški dom« obeta postati vzorno vzgojevališče naših dečkov in v vsem daleč prekaša naše samostanske zavode.

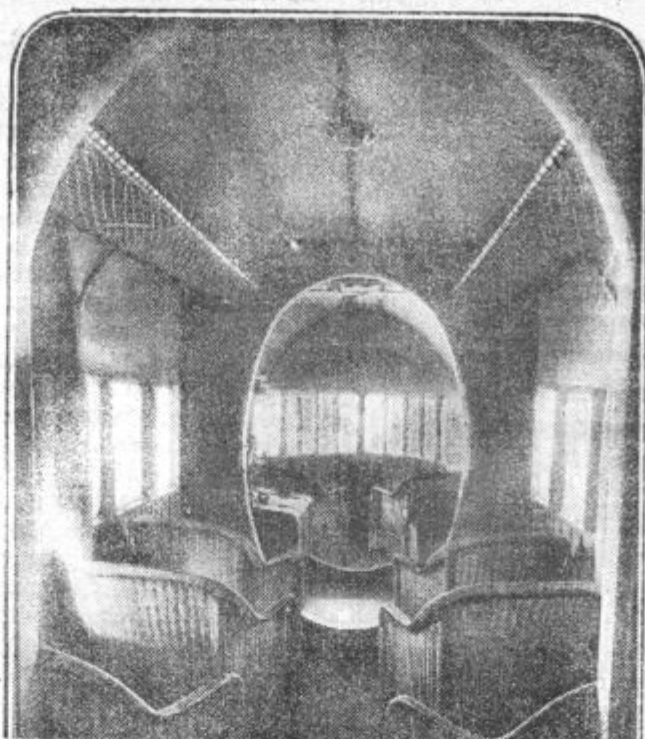
»Vrtnar«, Napotnikovo delo za palačo Narodne skušćine v Beogradu.

Prizor z vsesokolskega zleta v Pragi, kamor so se z osmimi posebnimi vlaki odpeļjali tudi naši Sokoli, Sokolice in naraščaj. Slika nam kaže prihod Sokolic z gredami.

Kemal paša, predsednik turške republike, je državo popolnoma preuredil in uvedel mnogo novotarij.

Notranjost potniškega letala z najudobnejšo opravo.

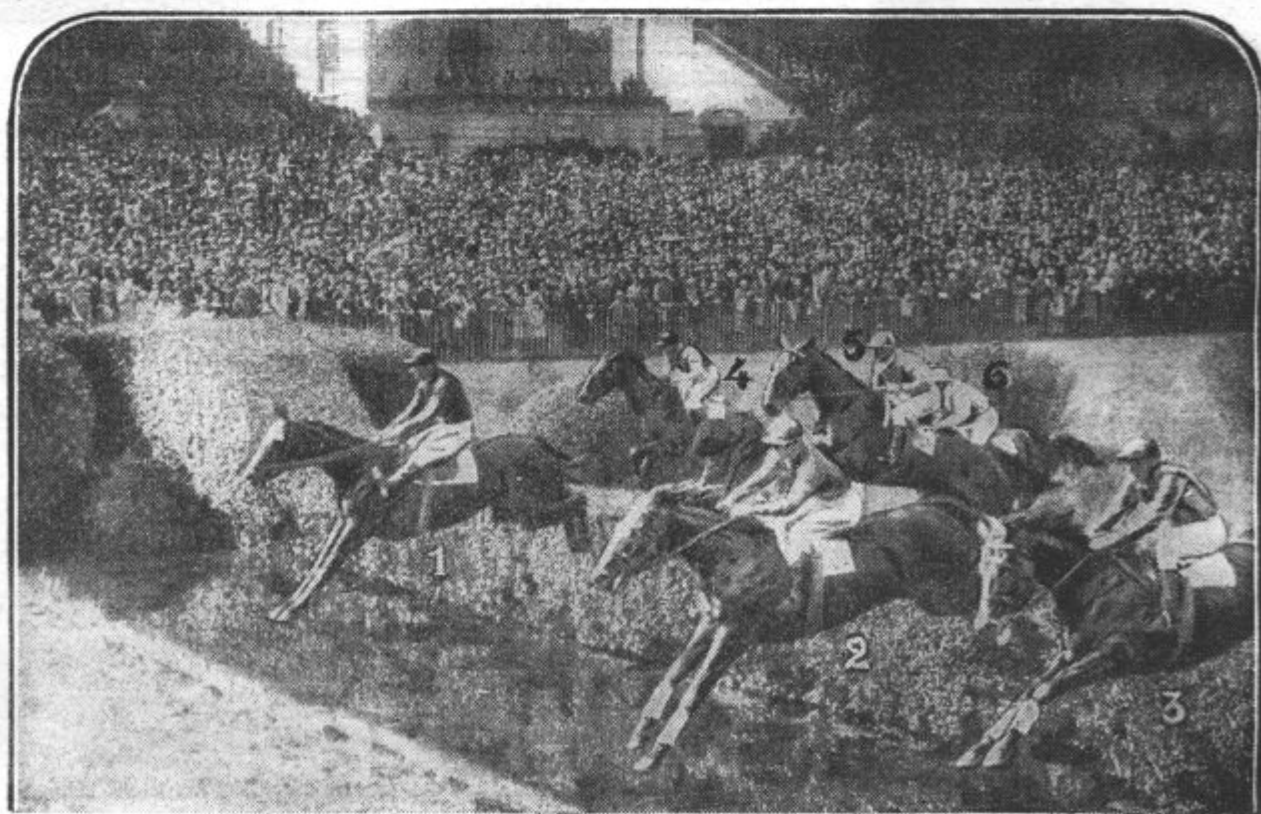
Bivša grška kraljica Olga je v Italiji umrla.

V naših pokrajinah so pred stoletji bili naseljeni Rimljani, kar nam pričajo pogoste izkopine, katere najdemo pri oranju, kopanju temeljev in vodnjakov. — Na levi sliki vidimo na Tržaški cesti v Ljubljani izkopano skodelico, v sredi pa bronast vrč iz Polhovega gradca. Ker so take najdbe zelo važne za zgodovino naših krajev, jih je treba varno shraniti in prijaviti v nadaljno raziskavo

Dragocena, 400 let stara slika Matere Božje v ljubljanskem muzeju.

Velika konjska dirka na Angleškem. Na levi glave konj, ki so dobili nagrade.